

Høyre-ekstreme miljøer

Ikke lett for å bli aktivistisk

Av Eystein Eggen, Oslo

Tore Bjørge fra Norsk Utenrikspolitisk Institutt uttaler seg innenriks i førstesideoppslag lørdag 7/12. Han skriver «bok om de høyre-ekstreme miljøene» og «gir følgende karakteristikk»:

- De rekrutterer «i stor grad blant folk med småkriminell bakgrunn».
- «Flere av de mest aktive har foreldre eller slekt som er landssvikdømte.»

Jeg reagerte særlig på det siste, av tre grunner.

For det første er de yngste landssvikdømte nå rundt 70 år. Barna deres er dermed i midten av 40-årene. Jeg kan ikke huske å ha skuet mange av denne årgang i mediene deknings av tumultene.

Jeg forsøkte derfor, for det annet, å sjekke påstanden. Jeg ble særlig slått av at dagens «mest aktive» har foreldre som tildels var aktive motstandsfolk under krigen. Tidligere vet jeg kun om to NS-barn som har deltatt i slik virksomhet. Den ene er Espen Lund. Han fikk 18 år for en handling han ikke personlig hadde vært med på. Den andre er Tor Petter Hadland. Han har en tragisk bakgrunn, og har siden sitt engasjement i 70-årene vært totalt stigmatisert. Bilder fra da-tidens sommerleirer på den andre siden flimrer nå foran meg: Vi kurset oss da vitterlig for å takle «klassepurken» i fysiske sammenstøt. Men meg bekjent har det aldri vært noen «voldsforskning» om dette. Derimot skal forskningen nå være så grundig at man viser til «slekt» med de ca. 93 000 landssviksaker (tallet bl.a. Kvanmo bruker). Tankegangen minner endel om «Krigsbarnutvalgets» rapport fra høsten 1945. Den fastslo at de ca. 10 000 tyskerbarn var håpløst arvelig belastet, enten ved mors åndssvakhet eller via fars «herrefolkmentalitet».

Derfor, for det tredje og viktigste: Med en slik start i livet har man ikke så lett for å bli aktivistisk, i særdeleshet ikke på høyresiden. Endel tyskerbarn har stått frem. Men det som kjennetegner de rundt 200 000 NS-barn, er en øredøvende taushet. Asgeir Olden beretter i sin fortrinlige intervjubok at: «Suverent viktigast er redsla for å bli gjenkjent. Redsla kan fortone seg hysterisk.» Oldens sammenfatning gir nok derfor et sannere bilde av situasjonen til de landssvikdømtes barn: «Psykiatrisk behandling, institusjonsopphald og pilleglass har likevel vore ein del av kvardagen for mange, ja, kanskje fleirtalet.»

Det er et spørsmål om denne hverdagen blir lettere å bære ved presseoppslag av den type jeg nå har kommentert.